



POGROMY ŻYDÓW

NA ZIEMIACH POLSKICH
W XIX I XX WIEKU

TOM 3

HISTORIOGRAFIA, POLITYKA,
RECEPCJA SPOŁECZNA
(DO 1939 ROKU)

REDAKCJA NAUKOWA

KAMIL KIJEK, ARTUR MARKOWSKI, KONRAD ZIELIŃSKI

POGROMY
ŻYDÓW
NA ZIEMIACH POLSKICH
W XIX I XX WIEKU

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA PAN
INSTYTUT HISTORYCZNY UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO
UNIwersYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI
UNIwersYTET WROCŁAWSKI
MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN
UNIwersYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

POGROMY ŻYDÓW

NA ZIEMIACH POLSKICH W XIX I XX WIEKU

TOM 3

HISTORIOGRAFIA, POLITYKA,
RECEPCJA SPOŁECZNA
(DO 1939 ROKU)

REDAKCJA NAUKOWA

KAMIL KIJEK, ARTUR MARKOWSKI, KONRAD ZIELIŃSKI



INSTYTUT
HISTORYCZNY
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO



UMCS



UNIwersYTET
WARMIŃSKO-MAZURSKI
W OLSZTYNIE



KATEDRA
JUDAISTYKI
IM. TADEUSZA TAUBEGO
UNIwersYTET WROCŁAWSKI



Uniwersytet
Wrocławski



WARSZAWA 2019

<http://rcin.org.pl>

Recenzja
dr hab. Bożena Szaynok

Redakcja, korekta i indeks
Jolanta Rudzińska

Opracowanie graficzne i projekt okładki
Dariusz Górski

Na okładce
Motyw na podstawie fragmentu obrazu: Samuel Hirszenberg, *Wygnańcy (Golus)*,
1904 r. (zaginiony); repr. za: „Tygodnik Ilustrowany” 1906, nr 8, s. 151

- © Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
- © Copyright by Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego
- © Copyright by Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
- © Copyright by Uniwersytet Wrocławski
- © Copyright by Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

ISBN 978-83-65880-23-9

Tom jest efektem grantu NPRH: *Pogromy. Przemoc kolektywna wobec Żydów na ziemiach polskich w XIX-XX wieku i jej wpływ na relacje polsko-żydowskie. Historia, pamięć, tożsamość*, nr 12H 12 0140 81, realizowanego na Wydziale Historycznym UW, kierownikiem projektu był dr hab. Artur Markowski



NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

Tom współfinansowany przez Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
oraz Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wydanie I, Warszawa 2019

Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
22 831 02 61-62, w. 44
[www.ihpan.edu.pl](http://ihpan.edu.pl)
<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>
wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Druk i oprawa
Fabryka Druku

Spis treści

Wprowadzenie	7
Daniel Grinberg (Białystok), <i>Wokół idei pogromów. Definicje, główne szkoły interpretacji, źródła nieporozumień</i>	15
Mikołaj Winiewski (Warszawa), <i>Model przemocy pogromowej. Analizy przemocy kolektywnej na ziemiach polskich w latach 1805–1946</i>	25
François Guesnet (Londyn), <i>Historiografia przemocy antyżydowskiej w dziewiętnastowiecznej Europie Wschodniej</i>	45
Marcos Silber (Hajfa), <i>Przemoc antyżydowska w okresie I wojny światowej i rewolucji (1914–1921). Esej bibliograficzny</i>	63
Natalia Aleksiu (Nowy Jork), <i>Nihil novi? Historiografia pogromów z lat 1921–1939</i>	93
Michael K. Schulz (Poczdam), <i>Przemoc kolektywna wobec Żydów i nastroje pogromowe w zaborze pruskim w latach 1772/1793–1914</i>	111
Gur Alroey (Hajfa), <i>Przemoc seksualna, gwałty i pogromy (1903–1920)</i>	127
Jekaterina Norkina (Sankt Petersburg), <i>Pogromy Żydów w Królestwie Polskim w XIX i na początku XX wieku w prasie Imperium Rosyjskiego</i>	147
Agnieszka Friedrich (Gdańsk), <i>Inteligencja polska wobec pogromu warszawskiego</i>	167
Stanisław Wiech (Kielce), <i>Policja carska wobec pogromów Żydów w Królestwie Polskim w XIX wieku</i>	185
Ilona Zaleska (Toruń), <i>Kościół katolicki na ziemiach polskich wobec pogromów Żydów na przełomie XIX i XX wieku</i>	207
Dariusz Jeziorny (Łódź), <i>Co wiedzieli Brytyjczycy? Relacje o pogromach Żydów w Polsce z lat 1918–1919 nad Tamizą</i>	229
Michaił Mitsel (Nowy Jork), <i>Pogromy w Polsce przeprowadzone przez regularne oddziały Wojska Polskiego (1918–1919) w świetle materiałów American Jewish Joint Distribution Committee</i>	257
Przemysław Różański (Gdańsk), <i>Przemoc antyżydowska na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim i w II Rzeczypospolitej oraz jej postrzeganie w Stanach Zjednoczonych Ameryki (1881–1939)</i>	269

Audrey Kichelewski (Strasburg), <i>Francuska opinia publiczna wobec pogromów Żydów w Polsce międzywojennej</i>	297
Marzena Szugiero (Warszawa), <i>Żydowska opinia publiczna wobec pogromów w XIX wieku i w międzywojniu</i>	315
Grzegorz Krzywiec (Warszawa), <i>Narodowa Demokracja wobec pogromów i kolektywnej przemocy antysemitycznej do 1918 roku</i>	335
Waldemar Potkański (Szczecin), <i>Lewica wobec pogromów Żydów na ziemiach polskich w obszarze wpływów rosyjskich na przełomie XIX i XX wieku</i>	355
Grzegorz Krzywiec (Warszawa), <i>Narodowa Demokracja wobec pogromów i zbiorowej przemocy antyżydowskiej od odzyskania niepodległości do 1939 roku</i>	375
Michał Trębacz (Warszawa, Łódź), <i>Polska lewica wobec antyżydowskiej przemocy lat 30. XX wieku</i>	393
Wykaz skrótów	407
Summary	409
Indeks osobowy	413



INSTYTUT
HISTORYCZNY
UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO



UMCS



UNIwersYTET
WARMIŃSKO-MAZURSKI
W OLSZTYNIE



KATEDRA
JUDAISTYKI
im. TABEUSZA TAUBEGO
UNIWERSYTET WROCLAWSKI



Uniwersytet
Wrocławski



Muzeum
Historii
Żydów
Polskich

